

ÜNİVERSİTEYE BAĞLI SOSYOMEKÂNSAL BİR DÖNÜŞÜM SAHASI: KARABÜK 100. YIL MAHALLESİ¹

A Socio-Spatial Transformation Area Related to University: Karabük 100. Yıl District

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ORAL²

Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR³

İsmail ÜNLÜ⁴

Öz

2006 yılında Türkiye’de siyasi iktidarın başladığı “her İl’e bir üniversite” politikasıyla başta devlet olmak üzere vakıf üniversiteleriyle birlikte birçok yeni üniversite teşekkül etmiştir. YÖK verilerine göre 2019 Mayıs ayı itibarıyla 206 üniversite mevcuttur. Bu üniversitelerin 129’u devlet, 77’si vakıf üniversitesidir. Üniversiteler, konumlandıkları mekânda bir taraftan kültürel etkileşimi diğer taraftan da ekonomik ve demografik değişimleri beraberinde getirmektedirler. Hele ki metropol statüsündeki kentler haricindeki yerleşimlerde kurulan üniversiteler, ilgili sahalarda çok daha belirgin değişimlere yol açmaktadırlar. Bu anlamda Karabük Üniversitesi gerek kuruluşu gerek kısa süre içerisinde yüksek düzeyde öğrenci sayısına ulaşması nedeniyle dikkat çekmektedir. Karabük şehrinde üniversiteye yakın yerleşimlerde kısa sürede nüfus, barınma ve iş kollarındaki talep artışı; yerleşmelerin yatay ve dikey yönde büyümesine neden olmuştur. Bunun en belirgin örneği 100.Yıl Mahallesinde yaşanmıştır. Bu doğrultuda 100. Yıl mahallesindeki sosyomekânsal değişimler coğrafi bağlamda analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mekân, Dönüşüm, Karabük Üniversitesi

¹ Bu çalışma, KBÜBAP-17-DS-462 nolu olarak Karabük Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen projeden üretilmiştir.

² Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, muhammedoral@karabuk.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8608-4054

³ Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, uozdemir@karabuk.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1843-8804

⁴ Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya ABD, unlu022@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3256-1596

Abstract

Launched by the political power in Turkey in 2006, "a university for each province " primarily by government policies, including private universities with many new universities were formed. According to YOK data there are 206 universities as of May 2019. These universities are 129 of state and 77 of foundation universities. Universities where positioned area bring with on the one hand cultural changes on the other hand economic and demographic changes. Especially the universities, established in the settlements other than the status of metropolitan cities lead to significant changes in the related fields. In this sense, Karabük University has attracted attention due to its establishment and its reaching a high number of students in a short period of time. In Karabük city, settlements close to the university, in a short period of time, increase in population, shelter and demand in business lines; has caused the settlements to grow horizontally and vertically. The most marked example has been experinced at 100. Yıl District. For this purpose, the sociospatial changes in the 100. Yıl District were analyzed according to the geographical context.

Keywords: Space, Transformation, Karabuk University

1. Giriş

Bir eğitim süreci ve düzeyi olarak yükseköğretim derin bir tarihe sahiptir. Günümüzdeki modern üniversitenin ilk temelleri; Antik Yunan filozofu, doğa bilimcisi, matematikçisi ve “devlet” kuramcısı Platon (Eflatun) ile atılmıştır. Bu anlamda, M.Ö. IV. yüzyılın başlarında Platon’un Atina’da kurduğu ve eğitim verdiği *Akademi*, genel anlamda yükseköğretimin ilk atası olarak kabul edilmektedir (Saklı ve Akbulut, 2017:9). Bu anlamda eğitim; elit, bilgili, sorgulayıcı bir toplumsal sınıfın ortaya çıkmasında belirleyici olmuştur. Bu azınlıktaki sınıf, çoğu zaman toplumun diğer kesimleriyle mücadele etmek zorunda kalsa da süreç içerisinde toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel gidişatlarında etkisini hissettirmiştir.

Yükseköğretim kurumları alanında uzman, katma değeri yüksek, ülkenin/toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü gereksinimini sağlamak amacıyla kurulmuş eğitim müesseseleridir. Bunun yanında bilim eliyle toplumsal sorunlara çözüm üretmek ve her alanda gelişim kaydetmek amacıyla kurulmuş eğitim-öğretim kurumlarıdır. Yükseköğretimin asıl unsurunu oluşturan kurumlar ise üniversitelerdir. Üniversiteler, bünyesinde bilim araştırma/uygulama sahalarını temsil ederler ve bilimsel araştırmalar yoluyla toplum yararına faaliyette bulunurlar. Bu çerçevede diğer yükseköğretim unsurları da üniversitelere bağlı olarak kurulmaktadır.

2006 yılında Türkiye’de siyasi iktidarın başlattığı “*her İl’e bir üniversite*” politikasıyla başta devlet olmak üzere birçok yeni üniversite teşekkül etmiştir. Günümüz itibarıyla 2017 sonu bağlamında Türkiye’nin 129’u devlet, 77’si vakıf olmak üzere toplamda 206 yükseköğretim kuruluşu bulunmaktadır. Üniversiteler kuruldukları şehre ekonomik, sosyal ve kültürel birçok açıdan etki etmektedir. Bu yükseköğretim kurumlarının teşekkülü ile şehirlerin nüfusunu arttırmakta aynı zamanda şehirler alansal olarak gelişim göstermektedir. Nitekim üniversiteler, eğitim sağlayan yerler olarak önem taşıyıcılar da şehir yerleşmesine de direkt olarak etki etmektedir. Yeni istihdam alanlarının oluşmasıyla da özellikle kentte hızlı bir konutlaşmaya gidilmektedir (Taş ve Türkan, 2016:409).

Üniversiteler buldukları kentler için bir eğitim kurumu olmasının ötesinde aynı zamanda o kentin gelişimine katkı sağlayan temel aktörleridir. Üniversiteler buldukları kentlerin sosyal, kültürel, ekonomik, demografik ve mekânsal bağlamda toplumsal değişim mekanizmalarını etkileyerek bu değişim sürecine katkı sunan dinamikleri harekete geçiren ya da hızlandıran aracı kurumlar olarak işlev görür. Aynı şekilde sosyokültürel yapıyla birebir etkileşim içerisinde olan üniversitelerin, kentsel mekânın şekillenmesi ve kent kimliğinin oluşmasında etkili bir rol oynadığı da açıktır (Sankır vd., 2016:1).

Türkiye açısından üniversiteler artık yalnızca büyük kentlerde bulunan eğitim kurumları değil küçük kentlerde de bulunan eğitim kurumları haline gelmiş ve mevcut olduğu şehrin nüfus ve kültürel bağlamda bir parçası olmuştur. Türkiye’de mevcut durumda her kentte bir üniversite vardır. Üniversitelerin, kentin gelişim ajanları olarak rol oynaması beklenmektedir. Özellikle Anadolu kentlerinde kurulan üniversitelerin kente etkisi önemli boyutlardadır. Kentte ilk olarak demografik ve ekonomik etkileri hissedilen üniversiteler, zamanla kuruldukları kentin istihdam yapısını, konut, sağlık olanaklarını, fiziki altyapısını, sosyal ve kültürel yapısını, dolaylı olarak yaşam kalitesini etkileme gücüne sahiptirler (Yavuzçehre, 2016:246). Veriler bağlamında Karabük Üniversitesi incelendiğinde, her İl’e bir üniversite politikasıyla birlikte Karabük’te de bir devlet üniversitesi⁵ kurulmasıyla öğrenci sayısı önemli düzeyde artış göstermiştir.

2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 100. Yıl Mahallesindeki üniversiteye bağlı olarak cereyan eden sosyomekânsal değişimi coğrafi bağlamda analiz etmektir. Çalışmanın hedefi; söz konusu sahada

⁵ Daha önce Zonguldak Karaelmas Üniversitesine bağlı kurumlar olarak faaliyet gösteren Teknik Eğitim Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Safranbolu Meslek Yüksekokulu, Meslek Yüksekokulu ve Sağlık Yüksekokulunun bağlı bulunduğu birim, 29 Mayıs 2007 tarihli ve 26536 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5662 sayılı kanun ile birlikte Karabük Üniversitesinin kurulmasıyla üniversite bünyesine alınmıştır.

üniversitenin kurulması ve gelişmesine bağlı olarak gerçekleşen değişimleri anlamlandırmaktır. Söz konusu saha özelinde belirgin bir şekilde gözlenen üniversite-mekân değişimi ilişkisi ile ilgili bir çalışmanın bulunmayışı araştırmanın ana motivasyonunu oluşturmuştur.

3. Çalışmanın Yöntemi

Demografik dönüşümü coğrafi prensipler odağında analiz etmek için; saha araştırması, araştırmanın alt konuları bağlamında öğrenciler ve yerel halkla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler 2018 yılı içerisinde muhtelif zaman dilimlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya 66 kişi (55 öğrenci ve 11 kişi yerel halktan) katılmıştır. Katılımcılar “K” harfiyle kodlanmıştır. Ölçme aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları yönetilmiştir. Veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak amacıyla derinlemesine görüş alma ve katılımcı teyidinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda yapılan görüşmelerin uzun tutulmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca katılımcılarla ön görüşme yapılarak çalışmanın amaçlarına hâkim olmaları hedeflenmiştir. Bunun yanında her bir katılımcıyla yapılan görüşmelerden sonra forma geçirilen görüşmeler katılımcılara tek tek sunulmuş ve katılımcılardan görüşme metnini teyit etmeleri, varsa eksik gördükleri kısımları ya da tamamlamak istedikleri bölümleri nihayete erdirmeleri istenmiştir. Araştırma katılımcılarının belirlenmesi sürecinde kullanılan çoklu ölçüt yöntemiyle de araştırmanın güvenilirlik bakımından sağlam bir zemine oturtulması amaçlanmıştır. Araştırmanın dış geçerliliğini sağlamak için ise ayrıntılı betimleme stratejisinden yararlanılmıştır. İç güvenilirliğin sağlanması anlamında tutarlık incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. Bu aşamada araştırma grubunda yer almayan bir uzman mevcut araştırmanın bütününe ilişkin bilgilendirilmiş ve bu uzmandan araştırma sonucu ortaya çıkan yayını bir bütün olarak tutarlılık açısından incelemesi istenmiştir. Uzman incelemesi sonucunda araştırmanın bir bütün olarak tutarlı bir yapıda olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak için de teyit incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Son olarak tutarlık incelemesi yapan uzmanla araştırmanın ham verileri ve bu veriler üzerinden üretilen temalar paylaşılmış ve bu sayede araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak üzere teyit incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Uzman önerileri doğrultusunda araştırma verilerinin tematik hale getirilme süreci tamamlanmıştır.

4. Türk Yükseköğretiminin Niceliksel Gelişimi

Türkiye’de yükseköğretimin tarihine bakıldığında, cumhuriyetin ilanıyla birlikte önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler, 1946 yılına kadar, 1946 yılından Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) kurulmasına kadar ve YÖK’ün kuruluşundan günümüze kadar olmak üzere üç dönemde incelenebilir (Kılıç, 1999:296). Bu süreçlerle birlikte Türkiye’de üniversitelerin niceliksel gelişimi de önemli bir değişime uğramıştır. Öyle ki yükseköğretimde 1933 yılında İstanbul Üniversitesinin kurulmasından YÖK’ün kuruluşuna kadar ve YÖK kuruluşu sonrasında sayısal anlamda önemli atılımlar gerçekleşmiştir. 1946 yılında yürürlüğe giren 4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversiteleri bir bütünlük içinde toplamak hedeflenmiştir. Bu bütünlüğü sağlayacak yeni oluşturulan bu kuruluşa ise Üniversitelerarası Kurul adı verilmiştir.

YÖK’ün kuruluşundan önce yani 1981 öncesinde 19 olan üniversite sayısı YÖK’ün kuruluşundan sonra ise, 1982 yılında, 8 yeni devlet üniversitesinin daha kurulmasıyla 27’ye yükselmiştir. 1984 yılında ise ilk vakıf üniversitesi olan İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi kurulmuştur. 1987 yılı itibarıyla 29 olan toplam üniversite sayısı 1992 yılında kurulan 24 yeni üniversiteyle (23 devlet üniversitesi ve 1 vakıf üniversitesi) 53’e yükselmiştir. 1992 yılından sonra 2006 yılına kadar ki sürede görülen toplam üniversite sayısındaki artış vakıf üniversitelerinin sayısında görülen artıştan kaynaklanmıştır. Çünkü 1994 yılı itibarıyla 53 olan devlet üniversiteleri sayısında 2006 yılına kadar hiçbir değişim olmazken; 1994 yılında 3 olan vakıf üniversitelerinin sayısı 2006 öncesinde 24’e ulaşmıştır. 2006 yılında 15 devlet ve 1 vakıf, 2007 yılında 17 devlet ve 5 vakıf, 2008 yılında 9 devlet ve 6 vakıf, 2009 yılında 9 vakıf, 2010 yılında 8 devlet ve 9 vakıf ve 2011 yılında 1 devlet ve 8 devlet ve 9 vakıf ve 2011 yılında 1 devlet ve 8 vakıf üniversitesi kurulmuştur. Üniversitelerin kurulmasına bağlı olarak yükseköğrenim düzeyi öğrenci sayısında da artışlar yaşanmıştır. 1983’te 335.165 olan öğrenci

sayısı 1992’de 789.812’ye, 2000’de 1.587.038’e, 2005’te 2,299.421’e yükselmiştir. 2018-2019 itibariyle ise öğrenci sayısı 7,7 milyon düzeyine ulaşmıştır. Ancak bunların %37’sini ön lisans, %24’ünü de açık öğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Buna göre 1980’lerden günümüze kadar yaklaşık üniversite sayısı yedi kat öğrenci sayısı ise yirmi iki kat artış göstermiştir.

5. Karabük Üniversitesinin Kuruluşu, Gelişimi ve Demografik Etkileri

Daha önce Zonguldak Karaelmas Üniversitesine bağlı olarak faaliyet gösteren Teknik Eğitim Fakültesi, 2007 yılında 29 Mayıs 2007 tarihli ve 26536 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5662 kanun ile Karabük Üniversitesi olarak değiştirilmiştir. YÖK verilerine göre; 2006 yılında yani üniversite kurulmadan önce 2500 civarında olan öğrenci sayısı üniversitenin kuruluşuyla (2007-2008 Eğitim-Öğretim Dönemi) birlikte 5000’e ulaşmıştır. Beş yıl içinde (2012-2013 Eğitim-Öğretim Dönemi) ise katlanarak artış gösteren bu değer ile sayı yaklaşık 22000’e ulaşmıştır. Artış göstermeye devam eden üniversitedeki öğrenci sayısı 2018-2019 itibariyle 53000’e yaklaşmıştır. Buna paralel olarak Karabük Üniversitesini tercih eden yabancı uyruklu öğrenci sayısında da gözle görülür artışlar kaydedilmiştir. 2013 yılında 73 olan öğrenci sayısı 2018 yılı itibarıyla 3329’a yükselmiştir. (Tablo 1).

Tablo 1: Yıllara Göre Karabük Üniversitesi Öğrenci Sayıları

Yıl	Toplam
2009	5062
2011	7919
2013	21791
2015	42627
2017	53405
2019	52875

Kaynak: KBÜ Personel Daire Başkanlığı verilerinden oluşturulmuştur.

Bu bağlamda Karabük ili merkez ilçesine bağlı 100. Yıl Mahallesi⁶ Karabük’te üniversite kurulması sonrası, üniversiteye yakınlığı dolayısıyla en belirgin nüfus artışı ve mekânsal dönüşüm yaşayan saha olmuştur. TÜİK verileri bağlamında, üniversite kurulmadan önce, 2006 itibariyle, 7000 düzeyinde olan mahalle nüfusu, üniversitenin kurulmasıyla birlikte hızla artmış, 2018 yılında 10.569’a ulaşmıştır.

Ayrıca elde edilen veriler ve saha gözlemleri doğrultusunda öğrencilerin genel itibariyle ikametgâh adreslerinin ailesinin bulunduğu yerleşmelerde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan saha çalışmaları neticesinde 100. Yıl Mahallesi özelinde ikamet eden nüfusun TÜİK verilerinden bir hayli fazla olduğu tespit edilmiştir. *Karabük Kargaz Doğalgaz İşletme Müdürlüğü* verilerine göre mahalledeki doğal gaz abonman sayısı 6500’dür. Bu değer, kabaca bir apartman dairesinde 4 kişinin yaşadığı düşünülürse $6500 \times 4 = 26000$ kişiye tekabül etmektedir. Buna göre öğrencilerin yerleşim yeri adreslerini öğrenimini sürdürdükleri Karabük merkez ilçesine aldırmadıkları görülmektedir. Nitekim kısa bir süre içerisinde mahallenin yatay yöndeki gelişimi hava fotoğraflarından da anlaşılmaktadır.

Bu nüfus artışı demografik dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımında üniversitenin kurulması öncesinde ve günümüz itibariyle Karabük merkez ilçesinin nüfusu yaş gruplarına göre incelendiğinde; 2006 yılında 20-29 yaş grubuna ait nüfus yaklaşık 35 bin düzeyinde (toplam nüfusun %16’sı) iken, 2017’de bu değer 44 bin düzeyine çıkmıştır ki bu veri toplam nüfusun da %18’ini oluşturmuştur. Esasen bu veriler dikkate alındığında belirgin bir demografik dönüşümün yaşanmadığı kanısına varılabilir ki üniversitenin bu süreçte öğrenci sayısı yaklaşık 20 kat artış göstermiştir. Buna göre öğrencilerin yerleşim yeri adreslerini öğrenimini sürdürdükleri Karabük merkez

⁶ İdari olarak Karabük-Safranbolu karayolu, 100. Yıl Mahallesi’nin kuzey sınırını, Karabük-Kastamonu karayolu ise güney sınırını oluşturmaktadır. Batı sınırını Karabük-Safranbolu karayolu ile Karabük-Kastamonu karayolunun kesişim noktası (kavşak) teşkil eder. Doğu sınırı ise 1010. Caddenin (ara yol) yaklaşık 200 metre doğusundaki kuzey-güney yönlü uzanan ve simetrik olmayan idari hat oluşturmaktadır.

ilçesine aldırmadıkları söylenebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde ise söz konusu sahada belirgin bir sosyomekânsal değişim yaşanmıştır. Ayrıca sivil toplum kuruluşları ile bazı derneklerin merkezleri ya da çeşitli kuruluşları da bu bölgede yer almaktadır. Ayrıca 2014 Aralık ayında bölgede bir kültür merkezi, 2015 yılında ise Gençlik Spor Bakanlığına bağlı 25x50 ebatlarında, 2.20 m. derinliğinde 10 kulvarlı (fitness salonu ve saunası ile ayrıca açık voleybol sahası, basketbol sahası ve tenis kortu) bir yüzme havuzu da açılmıştır.

100. Yıl Mahallesinin üniversite kurulmadan öncesi ve üniversitenin kurulması sonrasındaki değişimi hava fotoğraflarından anlaşılmaktadır (Şekil 1. ve 2).

Şekil 1: 2006 Yılı (Üniversitenin Kuruluşundan Önce) İtibarı İle 100. Yıl Mahallesi Google Hava Fotoğrafi

Şekil 2: 2019 Ocak Ayı 100. Yıl Mahallesi Google Hava Fotoğrafi

Şehrin yatay gelişimi konut sayılarındaki artışla da görülmektedir. Üniversite kurulmadan önce 200 civarında bina 2000 civarında ise konut bulunurken, 2018 itibarıyla 770 bina ile 8000 civarında konut bulunmaktadır. Ayrıca üniversite kurulmadan önce 50 civarında olan işyeri sayısı, 2018 itibarıyla yaklaşık 400'e yükselmiştir ki iş faaliyet alanlarında çeşitlilikler de artmıştır. Örneğin üniversitenin kuruluşundan önce; sayıca bir ya da iki adet olan (spor salonu, eczane, tek el bayisi) veya hiç bulunmayan (KPSS ve yabancı dil kursu, petshop) bazı işyerleri üniversitenin kurulmasıyla birlikte sayıca artmış/yeni teşekkül etmiştir. Böylece mahalle nüfusundaki hızlı yükseliş ve ortaya çıkan talep bina, konut ve işyerleri sayısındaki artışların da temel dinamiği oluşturmuştur.

6. Karabük Şehri ve Yakın Çevresinin Fiziki Coğrafya Özellikleri

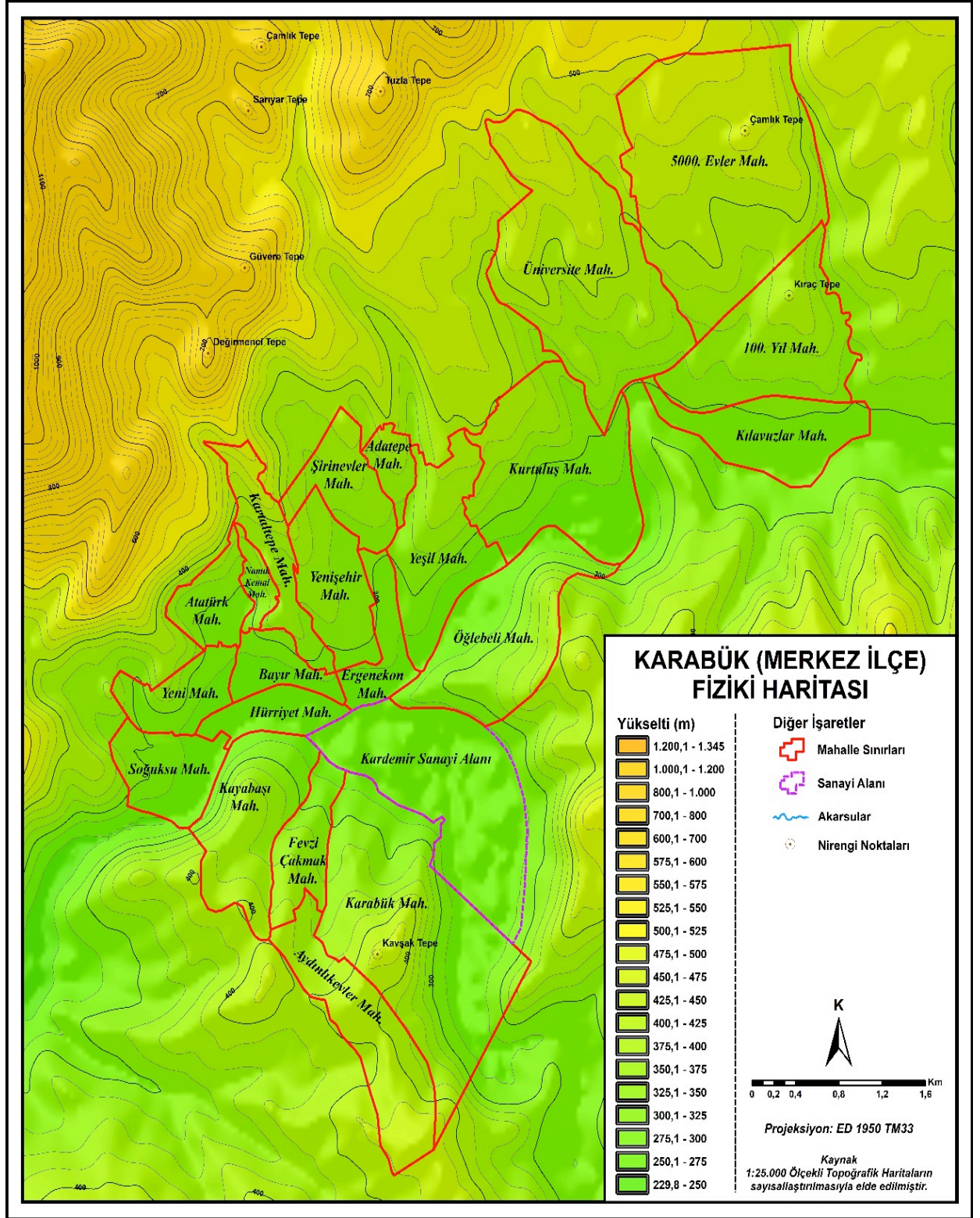
Karabük il merkezinin mekânsal özelliklerini ifade edebilmek için şehrin kuruluşunda önemli rol oynayan morfolojik ve jeolojik faktörlerin bilinmesi önem arz etmektedir. Karabük, konum itibarı ile kuzeyde Küre, güney ve güney doğuda Ilgaz ile Köroğlu Dağları ve güney batıda Bolu Dağlarının uzantıları arasında yer almaktadır. Bahsi edilen coğrafi unsurlardan Küre Dağlarının volkanik kökenli diğerlerinin ise kıvrımlı dağlar olması bölgede tektonik hareketlerin etkisini artırmıştır. Bu dağların yükseklikleri ise 2000 metreye kadar uzanmaktadır (Coşkun, 2017:39).

Araştırma alanında Üst Mesozoik, Alt Tersiyer ve Kuaterner dönemine ait formasyonlar bulunmaktadır. Üst Mesozoik'e ait formasyonlar bölgedeki Karabük-Safranbolu Tersiyer havzasının oluşumuna zemin hazırlamıştır. Litolojik olarak bölgede, kireçtaşı, kumtaşı, marn ve kıltaşı yaygın olarak görülmektedir. Kum ve çakıl bileşiminde meydana gelen alüvyonlar, inceleme sahasında Kuaterner döneminin özelliklerini yansıtmaktadır. Araç, Soğanlı ve Filyos akarsuları boyunca geniş bir sahada alüvyonlar görülmektedir (Hacısalihioğlu, 1995:13).

Bölgede bulunan Araç ve Soğanlı çayları, Yenice civarında Filyos Çayı ile birleşip Karadeniz'e dökülmektedir. İrili ufaklı birçok dere mevsimlik ya da devamlı akış kaydederek söz konusu akarsuları beslemektedir. Yıllık ortalama yağış yaklaşık 500 mm. civarındadır. Yükselti, bakı, eğim ve karasallık nedeniyle sıcaklık şartları ise kısa mesafede değişkenlik göstermektedir. Ortalama sıcaklık değerleri 13.4 (°C)'dir (Coşkun, 2017: 103-106).

Karabük şehri etrafı yüksek dağ ve tepelerle çevrili bir havza karakteri göstermektedir. Kuzeyde Kodaş, Kirenlikiraz, Çanakçı tepeleri, güneybatıda Keltepe, güneydoğuda Çalyayla, doğuda Esendoğdu araştırma sahasında görülen belli başlı yükseltilerdir. Araştırma alanı 250- 500 metre arasında yer almaktadır (Harita 1). Karabük şehir merkezinin topoğrafik özellikleri kent morfolojisini etkilemiş, kent morfolojisi ise kentteki sosyomekânsal örüntü üzerinde belirleyici olmuştur.

Harita 1. Karabük Merkez İlçesinin Topoğrafik Görünümü

7. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilere Ait Demografik Özellikler

Öğrencilerin ikametgâh durumu ve yaşanan yere göre demografik özellikleri incelendiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir;

Yapılan gözlem ve görüşmeler neticesinde 100. Yıl Mahallesinde yaşayan öğrencilerin büyük bir kısmının ikametgâhı Karabük'te değildir. Bu durum belediyeçilik hizmetlerini aksattığı gibi demografik ve sosyomekânsal dönüşüm açısından da yanlış bir değerlendirmeye yol açmaktadır. Çünkü TÜİK verilerine göre 100. Yıl Mahallesinin son 10 yıllık sürede oransal olarak kayda değer görünse de yalnızca 3000 civarında bir nüfus artışı mevcuttur. Halbuki sahadaki demografik ve sosyomekânsal görünüm, bu artışın çok daha fazla olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda 100. Yıl Mahallesi özelinde TÜİK verilerinin pratik hayatta reel bir karşılığının olmadığı görülmektedir.

İkametgâh durumları incelendiğinde, öğrencilerin yalnızca %16'sının ikametgahlarının Karabük'te olduğu görülmektedir. Bu %16'lık kesimin ise %90'dan fazlası seçimlerde oy kullanabilmek için ikametgahlarını Karabük'e aldırılmışlardır. Bu durum yerel yönetim açısından kamu hizmetlerinin sunulması ve kalitesinde zaafiyete yol açmaktadır. Öğrencilerin Karabük'e ikametgahlarını aldırılmalarıyla ilgili Karabük Belediye Başkanı Rafet Vergili de basına yansıyan benzer tespitlerde bulunmuştur.

Diğer taraftan öğrencilerin yaşadıkları mekân incelendiğinde ise yine 100. Yıl Mahallesinin öne çıktığı görülmektedir. Öğrencilerin üniversite eğitim sürecindeki yaşam yeri tercihleri onların çeşitli imkânlara erişimi açısından önemli bir kriterdir. Bu anlamda olanaklar itibariyle 100. Yıl Mahallesinin öğrenciler açısından cazip geldiği görülmektedir. Yaşanılan yer incelendiğinde, oransal olarak öğrencilerin %40'ı 100. Yıl Mahallesinde yaşamaktadır. Diğer %40'lık dilim ise Karabük merkeze bağlı, 100. Yıl Mahallesi haricindeki, diğer mahallelerde yaşamaktadır. %20 dolayında öğrenci ise Safranbolu'da yaşamaktadır. Bu bağlamda 100. Yıl Mahallesi tek başına büyük bir öğrenci nüfusu barındırmaktadır.

8. 100. Yıl Mahallesinde Değişimin Göstergeleri

Üniversiteler tüm dünyada sosyal, kültürel, ekonomik ve mekânsal değişime katkı sağlamış/sağlayan eğitim kurumlarıdır. Bu durumu ortaya çıkaran en önemli etmen şüphesiz üniversitenin sahip olduğu öğrenci ve personel sayısıdır. Öyle ki öğrenciler ve üniversite personelinin sosyal yaşam beklenti ve talepleri mekânsal dönüşümün temel dinamiğini oluşturmaktadır. Değişim ile ilgili bazı göstergeler değerlendirildiğinde şu veriler ile karşılaşmaktadır. Söz konusu veriler, TÜİK ve Karabük Belediyesinden elde edilmiştir.

100. Yıl Mahallesinde üniversitenin kurulmasından önce iki yüz civarında bina iki bin civarında ise konut bulunurken, 2018 itibariyle yaklaşık 770 bina ile yaklaşık 8000 konut bulunmaktadır. Ayrıca üniversite kurulmadan önce 50 civarında olan işyeri sayısı, 2018 itibariyle yaklaşık 400'e yükselmiştir ki iş faaliyet alanlarında çeşitlilikler de artmıştır. Örneğin üniversitenin kuruluşundan önce; sayıca bir ya da iki tane olan (spor salonu, eczane, tek el bayisi) veya hiç bulunmayan (KPSS ve yabancı dil kursu, petshop) bazı işyerleri üniversitenin kurulmasıyla birlikte sayıca artmış/yeni teşekkül etmiştir. Bazı işyerlerindeki iş kolu faaliyeti ise süreç içerisinde değişime uğramıştır. Bununla birlikte, 2015 yılında açılan Gençlik Spor Bakanlığı Karabük Yüzme Havuzu da 100. Yıl Mahallesinde artan nüfusun talep ve beklentileri neticesinde kurulmuş bir sosyal donatı alanıdır.

Buna göre bina, konut ve işyerleri sayısındaki bu artışlar oldukça yüksek düzeydedir ve bu artışların temel dinamiği nüfusun artışı ve bu nüfusun yarattığı talep oluşturmaktadır. Böylece bina ve konut sayısındaki artışın yanında nüfusun talebi doğrultusunda işyeri sayısı ile sektörel anlamda iş alanlarındaki çeşitlilik de artmıştır. Tüm bu değişimlere sosyal, ekonomik ve mekânsal bağlamda nasıl yaklaşıldığına dair öğrenciler ve yerel halkla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

8.1. Öğrencilerle Gerçekleştirilen Görüşmeler

100. Yıl Mahallesindeki sosyomekânsal dönüşümün göstergelerini tespit edebilmek için iki araştırma grubu belirlenmiştir ki bunlardan birincisi öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmeler ikincisi ise yerel hakla yapılan görüşmelerdir. Yerleşmedeki değişime şahit olan ve bu değişimin içinde bulunan öğrenciler sosyal, ekonomik ve mekânsal değişimin anlaşılmasında önemli bir veri kaynağıdır. 100. Yıl Mahallesindeki sosyomekânsal değişimi tespit ve analiz edebilmek için öğrencilere yarı yapılandırılmış sorular yöneltilmiştir. Buna göre birinci araştırma grubu olarak 55 öğrenci belirlenmiştir. Öğrencilere;

1. Barınma tercihiniz ne yönde? Tercihinizin nedeni nedir?

2. İlk geldiğiniz zamanla şimdiki arasında Karabük'te dikkatinizi çeken değişimler nelerdir? Bakışınız olumlu ya da olumsuz olarak niçin değişti? şeklindeki sorular yöneltilmiştir.

Gerçekleştirilen görüşmelerle ilgili öğrencilerden elde edilen bulgular şu şekildedir:

8.1.1. Barınma Tercihleri

100. Yıl Mahallesinin üniversiteye olan yakınlığı bir taraftan öğrenciler açısından avantaj doğururken diğer taraftan da bu yakınlığın getirdiği konut talebi, kira fiyatlarının hızla yükselmesine neden olmuştur. Bu kapsamda öğrenci harcamalarının yaklaşık %50-55'ini barınma ihtiyaçları oluşturmaktadır. Öğrencilerin barınma konusunda yasadıkları güçlükler ekonomik ve politik kazanımların aracı da olabilmektedir. Bu nedenle kentteki yükseköğretim öğrencilerinin barınma sorunları çeşitli kurumların (yerel yönetimler, üniversite, Kredi ve Yurtlar Kurumu vb.) iş birliği içinde ele alınmalıdır (Çalışkan ve Sarış, 2008:236).

Barınma tercihleri incelendiğinde, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%60) yurtları tercih etmektedir. Bu yurtlar içinde ise öğrenciler ağırlıklı olarak devlet yurtlarında kalmaktadır. Öğrencilerin yurtları tercih etmesindeki temel sebeplerin evlere nazaran daha ekonomik olması olduğu görülmektedir. Ev kirası, elektrik, su, doğal gaz, internet hatta ulaşım gibi ihtiyaçların maliyeti evde kalındığında daha yüksek olabilmektedir. Ayrıca yemek ve temizlik konusundaki rahatlık açısından da yurtlar tercih sebebi olmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin yurtları tercih etmesindeki diğer bir sebep güvenlik açısından yurtların daha nitelikli görülmesidir.

Bu bağlamda K13, *“Yurdu tercih ediyorum. Çünkü evde kalınca kira, fatura, yemek, ulaşım derken daha çok masraf oluyor. Ama yurttan kalınca daha hesaplı. Ulaşım servisle oluyor. Yemek ve temizlik zaten yapılıyor. Ayrıca yurtlar çok daha güvenli”*, K14, *“Yurdu tercih ediyorum. Çünkü yurt servisi imkânı, güvenlik gibi olanaklar açısından daha faydalı”*, K36, *“Temizlik ve yemekle uğraşmadığım için yurdu tercih ediyorum”*, K53, *“Ben evde de kaldım. Ancak yurda geri döndüm. Çünkü ekonomik açıdan ev daha pahalı”*, K54, *“Barınma tercihimde yurdu tercih ediyorum. Maddi açıdan daha avantajlı olduğu için”* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

İkinci sırayı ise %35'le evde barınanlar oluşturmaktadır. Öğrencilerin evleri tercih etmesindeki başlıca sebebin daha rahat yaşam koşulları olduğu belirtilmiştir. Daha rahat yaşamdan kasıt; öğrencilerin eve giriş ve çıkışlarındaki serbestlikler ve çeşitli imkânlara sahip olabilmeleridir. Buna göre, K17, *“İlk dört yıl yurttan kaldım ama son senemde eve çıkma gereksinimi duydum. Yurttaki bazı yetersizlikler (çalışma odalarının yetersizliği, yemeklerin kötü olması) nedeni ile eve çıktım. Evi tercih ettim çünkü kendi yemeğimi kendim yapıyorum. Ayrıca bireysel bir şekilde rahatlıkla ders çalışabiliyorum ve ders çalışırken internet sıkıntısı da çekmiyorum”*, K25, *“Evi tercih ediyorum. Kısıtlı bir zamanım yok. İstedğim vakitte eve giriş çıkış yapabiliyorum ve evde ya da dışarıda arkadaşlarımla beraber olabiliyorum”*, K30, *“Evi tercih ediyorum. Çünkü yemek, barınma ve diğer konularda özgürce hareket edecek yaşta olduğumu düşünüyorum”*, K47, *“İnsanlarla özel hayatımı paylaşmak zorunda olmadığım için evi tercih ediyorum”* şeklinde görüşte bulunmuşlardır.

Öğrencilerin %5'i ise daha çok, ucuzluk ve kendi arkadaş grubuyla birlikte barınma isteğinden dolayı apartları tercih etmektedir. Bu anlamda K1, *“Yalnızca yemek masrafı olduğu için apartlar daha ekonomik oluyor. Bu yüzden apartı tercih ediyorum”*, K3, *“Daha uygun fiyatlı olduğu için apartı tercih ediyorum”*, K5, *“Apartta kalıyorum. Yurttan sıkıldığımız için arkadaş grubu olarak apartı tercih ettik”* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

100. Yıl Mahallesinde yer alan bazı yurtlar için (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: 100. Yıl Mahallesiindeki Bazı Yükseköğrenim Yurtları (2019)

8.1.2. Öğrencilerde Süreç İçerisindeki Mekân Algısı

Öğrenciler mekânsal değişim anlamında süreç içerisinde konut ve yurt sayısının artması, kafelerin açılması, yemek yeme yerlerinin açılması, alışveriş mekânlarının artışı, ulaşımın⁷ daha kolay hale gelmesi gibi unsurları değişim olarak göstermektedir. Ancak öğrencilerin üniversiteye başladığı zamanla şimdiki arasında Karabük'te dikkatini çeken değişimler konusundaki yaklaşımı ise daha çok, kafelerin açılması şeklinde belirtilmiştir. Öyle ki görüşme gerçekleştirilen öğrencilerin %90'ı bu şekilde düşünmektedir. Diğer taraftan öğrencilerden bir kısmı sosyal donatı alanları ile 100. Yıl Mahallesi'nde bir kütüphane açılması gerektiğini aynı zamanda kafelerde kitap okuma imkânlarının yaratılabileceğini de belirtmişlerdir.

⁷ Ulaşım açısından değerlendirildiğinde ise 100. Yıl Mahallesi'nin tüm yerleşim birimleri üniversiteye yürüme mesafesindedir. Üniversiteye olan yakınlık 100. Yıl Mahallesi'nin gelişiminde ve değişiminde cazip kılan en önemli unsur olmuştur. Bununla birlikte ilgili mahallenin coğrafi olarak doğal sınırlarının daha ileri mesafelerde bulunmasının gelişiminin önünü açan en önemli avantaj olduğu söylenebilir. Öyle ki, Üniversite Mahallesi de üniversiteye benzer yakın bir konumda bulunmasına rağmen arazi şartlarından dolayı doğal sınırlara ulaşan konut sayısının yetersiz olması ve 100. Yıl Mahallesi'ne göre geniş bir sahada konumlanamayışı öğrencilerin oturma tercihlerini daha çok 100. Yıl Mahallesi'nden yana kullanmalarına sebep olmuştur.

Bununla birlikte öğrenciler, sefer sayısının süreç içinde arttığını belirtmişlerdir (100. Yıl Mahallesi-Karabük çarşı merkezi, Üniversite, Yurtlar, Safranbolu). Böylelikle öğrenciler açısından ulaşım daha kolay bir hale gelmiştir. Üniversite kurulmadan önce 3 olan faaliyetteki hat sayısı 2018 itibarıyla 8 olmuştur (1. Şirinevler-100.Yıl Mah., 2. Fatih-Soğuksu-Cumapazarı-100.Yıl Mah., 3.Üniversite-100.Yıl Mah.-5000 Evler, 4. Üniversite-100.Yıl Mah.-Üniversite Mah.-Yeşil Mah.-Balıkpazarı, 5., 6., 7. Üniversite-Kılavuzlar Bahattin Gazi KYK-Bostanbükü Kâtip Çelebi KYK-Necati İsmail Efendi KYK-Üniversite-100.Yıl Mahallesi, 8. Üniversite-Kılavuzlar-Bostanbükü-Necati İsmail Efendi KYK-Üniversite-100.Yıl Mah.-5000 Evler.

Diğer yandan 100. Yıl Mahallesi'nin Karabük merkezi iş alanlarına (çarşı merkezi) uzaklığı 7 km'dir. Safranbolu ilçe merkezine uzaklığı ise 3 km'dir. Buna göre 100. Yıl Mahallesi lokasyon olarak, bahsedilen iki merkez arasında yer almaktadır. Bu konum yalnızca ana kampüste öğrenim gören öğrenciler açısından değil, Safranbolu'da yüksek öğrenim gören öğrenciler için de çekici bir etmendir.

Buna göre K2, “Benim dikkatimi çeken en önemli değişimler, bina sayılarındaki artış, kafe sayılarındaki artış, yol yapımındaki artıştır”, K4, “Dikkatimi çeken en önemli şey, kafeler ve öğrenci sayısındaki artış”, K18, “Daha farklı ve daha kaliteli hizmet veren kafeler ve yemek yerleri açıldığını gözlemledim”, K33, “Değişim olarak kafeler ve çeşitli yiyecek mekânları açıldı ancak bir kütüphane açılmadı”, K35, “İlk geldiğim zamanla şimdiki arasında tek fark kafelerin açılması. Ancak sosyal donatı alanları çok sınırlı”, K41, “Karabük’te park kültürü olmadığını düşünüyorum. Belediye bir park yapıyor ve ertesi gün o parka yeniden gittiğinizde ya çöp kovaları zarar görmüş ya da belediyeye ait banklar apartmanların bahçesine konulmuş”, K42, “İlk geldiğimde imkânlar bu kadar değildi. Öğrenciler için vakit geçirecek yerlerin açılması öğrencilerin bundan dolayı merkeze ya da Safranbolu’ya gitmesine gerek bırakmadı. Dolmuş ve otobüslerin de sefer sayısı arttı” şeklinde görüşte bulunmuşlardır.

Mahallede öğrenci sayısının artmasına bağlı olarak ortaya çıkan iş yerleri ve barınma mekânları (Fotoğraf 2 ve 3).

Fotoğraf 2:

Fotoğraf 3:

8.2. Yerel Halkla Gerçekleştirilen Görüşmeler Bağlamında 100. Yıl Mahallesi'nin Değişimi

100. Yıl Mahallesi'nde yerel halkla gerçekleştirilen görüşmede sosyomekânsal dönüşüm ile ilgili bazı bulgular elde edilmiştir. Bu kapsamda yerel halkla yarı yapılandırılmış sorular çerçevesinde görüşmeler yapılmıştır. Sağlıklı veriler elde edebilme açısından görüşmeler; Karabük Üniversitesi kurulmadan önce de 100. Yıl Mahallesi'nde ikamet eden ve sosyal, ekonomik, mekânsal değişime en iyi şahit olan gruba yönelik gerçekleştirilmiştir. Bu grubun evreni, çeşitli iş kollarında iş veren konumundaki kişiler ile emekli durumundaki kişilerden oluşmaktadır.

Bu noktada yerleşme ile ilgili çeşitli bilgilerin toplanması sürecinde (yapılandırılmamış sorular çerçevesinde) 20 civarında kişinin görüşlerinden faydalanılsa da yarı yapılandırılmış görüşme soruları 11 kişiye uygulanmıştır. Söz konusu kişiler ez az 15 yıldır 100. Yıl Mahallesi'nde yaşayan kişilerdir. Söz konusu sorular;

1. Karabük'te bir üniversite bulunmasından memnun musunuz? Evetse neden? Hayırsa neden?

2. Üniversite, 100. Yıl Mahallesi'nde ne gibi değişimlere sebep oldu? şeklinde katılımcılara yöneltilmiştir. Bu çerçevede aşağıda belirtildiği üzere, ortaya çeşitli temalar ve araştırma bulguları çıkmıştır.

8.2.1. 100. Yıl Mahallesi'nin Kuruluşu/Ortaya Çıkış Süreci

Tarihsel bağlamda 100. Yıl Mahallesi'nin kuruluşu incelendiğinde, bu ortaya çıkışın 1972'ye uzandığı görülmektedir. Bu dönemde Süleyman Demirel hükümetindedir. Belirtilen dönemde Yeşil Mahalle civarında heyelan riskine bağlı olarak 28 adet konut istimlak edilmiştir. Buna istinaden 28 adet konutun bölgede yapımı ile 100. Yıl Mahallesi kurulmuştur. Söz konusu mahalle Karabük'ün ilk yeni yerleşim olarak, dış kısmında, kurulan ilk mahallesidir. 1985-1986 yılından itibaren mahallede diğer konutların yapılmasına başlanmıştır (Belediye Sitesi, Öğretmenler Sitesi, Çan Sitesi, Mevlâna Sitesi) (Fotoğraf 4). Ancak bunun öncesinde bölgede bazı konutlar mevcuttur. Ayrıca bu dönemde mahallenin bazı bölgelerinde suya ve elektriğe erişim problemi de mevcuttur. Bu süreç her ne kadar üniversitenin kurulmasından önce yaşansa da bu dönemlerde 100. Yıl Mahallesi'nin sosyal anlamda oldukça geri olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 4: 100. Yıl Mahallesi'nde İnşa Edilen İlk Siteler (Öğretmenler, Çan, Belediye ve Mevlana Siteleri)

Buna göre K1, “1982 yılında 100. Yıl Mahallesine ikametgâhımı aldım, bulunduğumuz kısım 5-6 gecekondudan oluşuyordu (günümüzdeki mavi büfe civarı) ve buraya Ispartalılar Mahallesi denilmekteydi. 100. Yıl Mahallesinde ilk kurulan siteler ise sırasıyla; 28 evler, Belediye Sitesi, Çan Sitesi, İnci Sitesi, Mevlâna Sitesi, Öğretmenler Sitesidir. Şu anki kültür merkezi yakınında o döneme ait 4-5 gecekondular hala ayakta”, K2, “Demirel zamanında Yeşil Mahalle civarında heyelan riskine bağlı olarak 28 adet konut istimlak edilmiştir. Buna istinaden 28 adet konutun bölgede yapımı ile 100. Yıl Mahallesi kurulmuştur” şeklinde bilgi vermişlerdir.

Bununla birlikte 100. Yıl Mahallesinin bulunduğu alan daha öncesinde Kılavuzlar ve Bostanbükü’nde oturanlar tarafından tamamıyla buğday tarımına ayrılmıştır. Bu noktada K5, “mahallenin bulunmuş olduğu saha tarla tarımı ya da ziraate ayrılmıştı”, K8, “mahalle bu kadar genişlemeden bazı bölgeler tarıma ayrılmıştı”, şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca 28 evler mevkisini sembolize eden küçük cami (28 Evler Zikrullah Camisi) buranın eski bir yerleşme olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca eski yerleşim alanındaki gecekondular dışında 100. Yıl Mahallesinin bazı birimlerinde yine gecekondulara rastlanmaktadır. Bu durumun ortaya çıkma sebebi ise o dönemki mevcut durumda yapılan apartmanlardan daire sahibi olamama neticesinde bireysel mülkiyete yönelmektir. Bunun yanında günümüzde sayıları oldukça az olan bu konutların büyük bir kısmının boş olduğu gözlenmiştir (28 Evler Zikrullah Camisi çevresindeki bazı konutlar, Karabük Kültür Merkezi çevresindeki gecekondular gibi). 28 evler bölgesindeki ilk yerleşmeler devlet eliyle oluşturulduğu için bu bölgedeki konutların gecekondular olarak adlandırılması doğru değildir. Ancak bahsi geçen 100. Yıl Mahallesinde sonradan yapılan konutları gecekondular olarak adlandırmak doğru olacaktır. 1974 yılından sonra ise bugünkü Karabük-Safranbolu karayolunun, 100. Yıl Mahallesi göre diğer yakasında, Beşbinevler Mahallesi kurulmuştur.

8.2.2. Konut Kiraları ve Emlak Fiyatları

100. Yıl Mahallesindeki emlak fiyatları üniversitenin kurulmasıyla birlikte ve öğrenci sayısındaki hızlı artış sonucunda konut talebinin artmasıyla yüksek bir seviyede seyretmiştir. Bu duruma bağlı olarak emlak fiyatları da yüksek bir düzeyde seyretmiştir. Ancak süreç içerisinde yurt (özel+devlet) ve konut sayılarındaki artış dolayısıyla fiyatlar da normal bir seviyeye gelmiştir. K3, “100. Yıl Mahallesinde konutların artmasına bağlı olarak kira fiyatları normal seviyeye geldi. Üniversitenin kurulduğu ilk zamanlar fiyatlar çok yüksekti. Üniversitenin kurulmasına bağlı olarak 100. Yıl Mahallesinde arsa ve emlak fiyatlarında gözle görülür bir artış olmuştur”, K11, “üniversitenin kurulduğu ilk dönemlerde kiralar konusunda bir artış yaşansa da bu durum zamanla konut sayısının ve yurtların artışıyla normal seviyeye gelmiştir. İlk zamanlardaki fahiş fiyatlardan sonra şimdilerde, 3+1’ler 750-900 lira, 2+0 ve 2+1’ler ise 600-750 lira, 1+1’ler de 550-650 lira seviyelerinde kiraya verilmektedir” şeklinde bilgi vermişlerdir. Bunun yanında konut fiyatları da metrekaresine bağlı olmakla birlikte 100-200 bin lira arasında değişmektedir.

8.2.3. Sosyoekonomik Kazanımlar

Yerel halkla gerçekleştirilen görüşmelerde halkın büyük bir kısmı Karabük’te bir üniversite bulunmasından memnuniyet duymaktadır. Bu memnuniyetin temel sebebini ekonomik kazanımlar oluşturmaktadır. K1, “Karabük’te bir üniversite bulunmasından dolayı memnunum, üniversite kurulmadan önce alt ve üst yapı hizmetlerinin yeterince gelişmemiştir. Üniversite kurulmadan önce yeterli düzeyde iş yerleri ve hizmet sahaları henüz mevcut değildi. Eskiden 5 tane minübüs ve 1 belediye otobüsü sefer yapmaktaydı. Zamanla işleme birden fazla toplu taşıma aracı dahil olmuş hatta Beşbinevler güzergâhının bir bölümü 100. Yıl hattı ile birleştirilmiştir. Öğrenci talebindeki artışlara bağlı olarak 1 saat olan minübüs aralıkları 5-10 dakika aralığına çekilmiştir. Bu durum erişimde hızı da beraberinde getirmiştir”, K2⁸, “2005 yılında 100. Yıl Mahallesinde 10-15 minibüs hizmet vermekteydi. Şu an 69 adet

⁸ Katılımcılar, öğrencilerle ilgili önemli bir sorun anlamında görüşte bulunmuşlardır. Öğrencilerin toplu taşıma aracındayken kulaklık kullanmalarından dolayı incekleri durakları kaçırmaları, bu yüzden şoföre durakta incek var mı? sorusunu sormadıklarını söylemeleri nedeniyle bazı tartışmaların yaşandığını belirtmişlerdir.

Bunun yanında öğrenciler toplu taşıma araçlarından inerken, araç önünden inerek aniden yol güzergâhına çıkabilmektedir. Bu durum arkadan gelen aracın çarpmasına neden olabilecek son derece riskli bir davranıştır. Söz

minibüs hizmet vermektedir. Araçlar dönüşümlü olarak kendi içlerinde hatlara ayrılmaktadır”, K4 “erişim ve hizmet anlamında kolaylıklar da artmıştır. Ayrıca üniversite sayesinde sağlanan kalkınma neticesinde demir-çelik harici başka fabrikalar da kurulabilir” K5, “üniversite kurulmadan önce bina ve işletme sayısı yetersiz düzeydeydi. Üniversite açılmadan evvel ulaşım koşulları da çok sınırlıydı”, K7, “üniversitenin kurulmasıyla birlikte iş yeri sayısı, yeme içme ve gezme yerlerinde bir artış meydana geldi. Üniversiteden önce mahalle gelişmemişti, köy vasfına sahipti. Ancak üniversite kurulduktan sonra mahalle şehir kimliğine büründü”, K9, “Karabük’te üniversite olmasından memnunuz. Üniversite bize ekonomik olarak büyük bir katkı sağladı. Zaten bu işyerini de öğrenci sayısının devamlı artması ve bu doğrultudaki talep neticesinde kurduk” şeklindeki görüşleriyle Karabük’te bir üniversite bulunmasından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Bu memnuniyeti oluşturan belirleyici unsurlar, olumlu yönde yaşanan sosyoekonomik değişimlerdir.

8.2.4. Ailelerin Taşınma Tercihleri

100. Yıl Mahallesiindeki sosyal ve demografik değişimin önemli sonuçlarından biri de ailelerin yerleşmeden taşınma eğilimleriyle ilgilidir. Özellikle genç nüfusun artışı ile bu genç nüfusun yaşam talepleri ve konforu mahallede yaşayan bazı aileler açısından olumsuz karşılanmaktadır. Çünkü Karabük halkının değerleri itibarıyla genç nüfusun sahip olduğu ve yerel halktan farklı olan yaşam tarzı söz konusu aileler açısından uygun görülmemektedir. K4, “bazı aileler 100. Yıl Mahallesi’nde öğrenci yoğunluğuna bağlı olarak Safranbolu’ya taşınmayı tercih etmektedir”, K7, “mahalledeki öğrenci yoğunluğundan dolayı, ailelerden bazıları taşınmaktadır” şeklinde görüş bildirerek bu durumu ortaya koymuşlardır.

8.2.5. Yurtların Yapıldığı Lokasyonlar ile Yeni Yurtların Rasyonel Yer Tercihleri

Üniversitenin gelişimine bağlı olarak artan öğrenci nüfusu ve bu nüfusun 100. Yıl Mahallesi başta olmak üzere belli mekânlarda yoğunlaşması öğrenciler açısından Karabük çarşı merkezini ikinci plana itmiştir (Şekil 3). Aynı zamanda 100. Yıl Mahallesi’nde ya da Safranbolu’da özellikle devlet yurtlarından bazıları sosyal hayatın yoğunlaştığı bölgenin oldukça dışına yapılmıştır (en belirgin örnek Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu İsmail Necati Efendi erkek öğrenci yurdudur). Bu durum söz konusu yurtlarda barınan öğrencilerin bireysel talep ve ihtiyaçlarının karşılanması ile sosyal hayata adaptasyonu açısından dezavantajlı bir durum yaratabilmektedir. K7, “Yurtların lokasyonu uygun değil, yürüme mesafesi olarak uzakta. Bu durum öğrenciye sosyal hayatın dışında tutulmaktadır”, K10, “Karabük çarşı merkezinin hareketlendirilmesi gerektiği ve yeni yapımı planlanan yurtların buraya yapılmasının çarşı merkezini de hareketlendireceği (mevcut işletmelerin açık kılması, yeni işyerlerinin açılması) düşünülmektedir. Çünkü Karabük’ün çarşı merkezindeki esnafları işletme sahibi olduğu dükkanları erkenden kapatmaktadır. Ancak söz konusu durum 100. Yıl Mahallesi ve Safranbolu açısından geçerli değildir. Öğrencilerin sosyal hayatındaki hareketliliğe bağlı olarak dükkân işletmeleri gece yarısına kadar açık kalmaktadır” görüşleriyle bu durumu ortaya koymaktadır. Bunun yanında 100. Yıl Mahallesi’nde gerek özel yurtlar gerekse devlet yurtları açısından kız öğrenci yurtlarının sayısal olarak daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun pozitif ayrımcılık yönüyle değerlendirildiğinde doğru bir uygulama olduğu düşünülmektedir.

---

konusu konularla ilgili üniversitenin bir uyarıda bulunması (en azından dönem başlarında mesaj ya da mail yoluyla) bu zararlı davranışları büyük ölçüde azaltabilir.

Şekil 3: 100. Yıl Mahallesindeki Yurtların Hava Fotoğrafından Görünümü

8.2.6. İlin Tanıtımı

Üniversitelerin eğitimle birlikte üstlendikleri misyonlardan biri de buldukları şehirlere marka değeri katmalarıdır. Türkiye’de yeni kurulan üniversitelerin de bu misyona sahip oldukları görülmektedir. Şehre gelen öğrenciler iki ya da dört yıllık eğitim süreçlerinin ardından şehirden ayrılmakta, yerine yeni öğrenciler gelmektedir. Bu döngü, yıllar içerisinde söz konusu şehirlerin tanınırlığını dolayısıyla turizm potansiyeli ve şehirdeki öğrenci kitlesinden dolayı da yatırımların şekli ve boyutunu arttırmaktadır. K3, “Üniversitenin kurulması Karabük’ün tanıtımına katkıda bulunmaktadır ve bu durum Karabük esnaflarına yeterli düzeyde ekonomik getiri sağlamıştır”, K6, “Bir zamanlar demir çelik fabrikasının üstlendiği rolü şimdi üniversite üstleniyor. Bu durum Karabük şehrinin tanıtımına da önemli bir katkıda bulunuyor”, K8, “Üniversite, eğitim kalitesinden ziyade daha çok Karabük ilinin tanıtımı ile ekonomik olarak esnafların zenginleşmesine katkıda bulunmuştur” görüşleriyle değerlendirilmiştir. Ayrıca üniversitenin yanında demir-çelik fabrikası ve Kardemir Karabükspor futbol takımının Karabük ilinin tanıtımına önemli bir katkı sağladığı görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu kuruluşların daima yüksek bir dinamizm ve başarılarla şehri/bilimi temsil etmeleri gerekmektedir.

8.2.7. Yerel Halkın Uyum Süreci

Değerleri itibariyle daha tutucu toplumlarda yerel halk açısından yaşamsal değişimler kolay olmadığı gibi çoğu kez bu değişimler uygun da karşılanmamaktadır. Ancak zaman içerisinde şehre gelen dinamizmin etkisiyle üniversiteyi olumlu karşılamayanların sayısı düşebilmektedir. Aynı zamanda üniversite yerel halkla bir kültür alışverişine de olanak sağlayabilmektedir. Çünkü üniversiteye gelen öğrenciler çeşitli alt kültür gruplarından. Ayrıca yabancı uyruklu öğrenciler de yerel halk için yeni kültürleri görme ve tanıma bakımından fırsat olabilmektedir.

Bu doğrultuda Karabük’te ve Safranbolu’da yerel halkın üniversiteye adaptasyonunda çeşitli durumlar ortaya çıkmıştır. K3, “Üniversitenin gelmesine bağlı olarak ahlaki çöküntü doğal olarak olabilmektedir. Ancak bu durumdan rahatsız olanlar azınlıktır”, K5, “Yerel halkın bir kısmı üniversite öğrencilerinin gelmesiyle beraber şehrin kültürel boyutuna pozitif değerler kattığını düşünüyor ancak bir kısmı da ahlaki açıdan olumsuz etkilendiğini söylüyor”, K11, “üniversitenin kurulmasıyla ahlaki olarak bozulmalar elbette yaşanmıştır. Ancak 50 bin öğrencinin şehre gelmesi sonucu Karabük halkı da öğrencilerden bir şeyler öğrenmektedir. Bu durum bir nevi kültür alışverişidir” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Buna göre şehirde üniversitenin bulunmasından memnuniyet duymayanların sebebi şehrin ahlaki olarak bozulmaya uğradığının düşünülmesidir.

9. Sonuç

Üniversitelerin, buldukları kentlerin nüfus yapısına olan etkileri, öncelikle o kentlerin ve üniversitenin büyüklüğü ile doğrudan ilişkilidir. Nitekim, herhangi bir kentin nüfusunda belirli bir ağırlığı bulunmayan üniversitelerin, buldukları kentlerin nüfusunda yaratacağı etkiler de daha sınırlı olacaktır. Konuya bu açıdan bakıldığında, 1990’da nüfusu 100.000’in altında olan kentlerin, bugün çok önemli bir öğrenci payına sahip olduğu görülür (Işık, 2008:169). İkametgâh adresleri dikkate alınmadan bir hesaplama gerçekleştirildiğinde Karabük’teki yükseköğretim öğrenci sayısının şehir nüfusuna oranı %30’lar düzeyindedir. Bu oran belirtildiği üzere elbette yoğun nüfusa sahip kentlerde sınırlıdır. Bununla birlikte bir şehrin üniversite şehri hüviyeti kazanması bakımından; tarihi, kuruluşu, gelişimi, sahip olduğu olanaklar, kült oluşturması, şehir ve üniversite ilişkisi, bilim, sanat ve kültür merkezleri vb. özellikleri nedeniyle, nüfus bakımından önemli bir paya sahip olsa da henüz Karabük’ün bir üniversite şehri olmadığı görülmektedir.

Üniversite-kent ilişkisi üzerinde yapılan çeşitli çalışmalarda farklı konular üzerinden bu etkileşimin düzeyi ortaya koyulmaya çalışılmıştır (öğrenci harcamalarının kente olan etkisi, kent halkının üniversiteyi algılama ve değerlendirme biçimleri, üniversitenin kente ekonomik ve kültürel etkileri, üniversite öğrencilerinin kente yönelik tatmin ve bağlılık duyguları, konut talebi ve sorunu gibi konular üzerinden). Bu anlamda yapılan çalışma üniversitenin yarattığı sosyomekânsal değişim üzerine yapılan diğer çalışmalarla üniversitenin kenti etkilemesi bağlamında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ancak çalışmayı farklı kılan niteliği, söz konusu değişimin kentin bütününden ziyade bir mahalle ölçeğinde ve tek bir konu üzerinden değil öğrenci ve yerel halk bağlamında birden fazla konu çerçevesinde ele alınmasıdır.

Çeşitli başlıkları barındıran sosyomekânsal anlamda en belirgin değişimler Karabük merkez ilçesine bağlı 100. Yıl Mahallesi’nde görülmüştür. Bu anlamda 100. Yıl Mahallesi’nde üniversitenin kuruluşu ve sonrasında dikkat çeken değişimler tespit edilmiştir. Öncelikle öğrenciler açısından değişimler daha çok sosyal donatı dışında seyreden konut ve kafe sayılarındaki artış şeklinde belirtilmiştir. Öğrenciler bu sürecin seyrini eleştirseler de öğrenim gördükleri zaman dilimi içerisinde belirgin bir değişim olduğunu kabul etmektedirler. Ancak bu durum plansız gelişme ile konutların kalite problemini de beraberinde getirmiştir.

Diğer taraftan öğrencilerin büyük bir kısmının ikametgâh adresi Karabük’te değildir. 100. Yıl Mahallesi’nde yaşayan nüfus ile TÜİK verilerine göre ikamet eden nüfus arasında göz ardı edilemeyecek bir fark bulunmaktadır. Bu yüzden de belediye hizmetlerinin mahalle açısından sağlıklı yürütülmesi mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla bu durum Karabük Belediyesi için bir olumsuzluk olarak öne çıkmaktadır.

Yerel halkın çeşitli yönleriyle üniversiteye bakışı olumlu görünmektedir. Çünkü mahallede yükselen nüfus, çeşitli iş alanları ve kollarının da artmasını/ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bununla birlikte üniversitenin kurulduğu dönemde yurt ve konut sayısının yetersiz olması nedeniyle kira fiyatlarının yüksek seyretmesi yerel halk açısından bir kazanç kapısı (öğrencilerin ekonomik bir girdi olarak algılanması) görüldüğü için olumlu karşılanmış ancak öğrenciler için olumsuz bir durum ortaya çıkmıştır. Süreç içerisinde artan yurt ve konut sayısı nedeniyle mevcut durumda mahalledeki barınma olanakları hem yeterli hale gelmiş hem de barınma fiyatları görece normalleşmiştir. Ayrıca hızla artan mahalle nüfusu ulaşım imkânlarını da gözle görülür biçimde geliştirmiştir. Diğer taraftan her ne kadar üniversite öğrencilerinin kültürel yozlaşmaya yol açtığını savunanlar olsa da genel itibarıyla yerel halk, “farklı insanlara” alışmıştır. Nitekim hem öğrenciler hem de yerel halk kültürel uyum sürecini neredeyse tamamlamıştır. Bununla birlikte gerek Karabük ilinin ülke bazında tanınırlığı gerek Karabük’ün sahip olduğu kültürel değerlerin tanınırlığı üniversitenin kurulması sonrasında ciddi bir artış göstermiştir.

Saha çalışması ve bulgulardan elde edilen veriler, 100. Yıl Mahallesi’nin doğrudan doğruya üniversiteye bağlı bir dönüşüm geçirdiğini göstermektedir. Ayrıca araştırma soruları haricinde saha çalışmasında Karabük Üniversitesi açısından tespit edilen en dikkat çeken problem Karabük Üniversitesinin akademik kaliteyi artırma sorunudur. Öğrenci sayısındaki hızlı artış Karabük Üniversitesinin öğrenciler tarafından geldiği bölümü “bir an önce bitirme/bir üniversite mezunu olma” şeklinde algılanmasına da neden olmaktadır. Diğer taraftan yerel halk açısından ise üniversite, getirdiği

imkânlar sebebiyle akademik bir kurum olarak görülmesinden ziyade ekonomik bir fırsat kapısı olarak kabul edilmektedir. Buna göre üniversite yerel halk ilişkisi henüz akademik bir perspektif kazanmamıştır. Dolayısıyla elde edilen veriler, çeşitli olumsuzlukların bulunduğunu da ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Coşkun, S. (2017) Karabük ve Çevresinin Vejetasyon Ekolojisi ve Sınıflandırılması, *Doktora Tezi, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Karabük.*
- Çalışkan, V. ve Sarış, F. (2008) Çanakkale Şhrinde Üniversite ve Konut İlişkisi”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 20, s. 215-238.
- Günay, D. ve Günay A. (2011) 1933’ten Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, s.1-22.
- Hacısalıhoğlu, İ.Y. (1995) Şehir Coğrafyası Açısından Safranbolu-Karabük İkilemi, *Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Beşerî ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.*
- Işık, Ş. (2008) Türkiye’de Üniversitelerin Kentleşme Üzerine Etkileri, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 10, Sayı:3, s. 159-181.
- Kılıç, R. (1999) Türkiye’de Yükseköğretimin Kapsamı ve Tarihsel Gelişimi *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:3, s. 289-310.
- Özdemir, S.M. (2011) Toplumsal Değişme ve Küreselleşme Bağlamında Eğitim ve Eğitim Programları: Kavramsal Bir Çözümleme, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:12, Sayı:1, s. 85-110.
- Saklı, A.R. ve Akbulut, T.O. (2017) Dünyada ve Türkiye’de Üniversitelerin Tarihi Gelişimi, Ali Rıza Saklı (Ed.), *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrenci ve Akademisyenleri ile Rize Halkının Karşılıklı Algı ve Beklentileri* içinde, s. (9-49), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayını, Rize.
- Sankır, H., Sankır, Ş., Dirimeşe, E., Barutçu, A., Özdemir, F.U. (2016) *Zonguldak-Bülent Ecevit Üniversitesi Etkileşimi: Üniversitenin Şehre Etkileri ve Şehrin Üniversite Algısı*, Bülent Ecevit Üniversitesi (BEÜ) Yayını, Zonguldak.
- Taş, B. ve Türkan, O. (2016) Üniversite Öğrencileri İkametgâh Durumu ve Şehir İlişkileri: Çankırı Örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 47, s. 403-410.
- Yavuzçehre, P.S. (2016) Üniversitelerin Kentlerine Etkileri: Denizli Pamukkale Üniversitesi Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 1, s. 235-250.